

ICHKI ISHLAR XODIMLARIDA VATANPARVARLIKNI YUKSALTIRISHDA KASBGA DOIR ME'YORLARNING AHAMIYATI

Masharipov Xushnud Mirzaboyevich – Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti tadqiqotchisi;

Annotatsiya

Ushbu maqolada ichki ishlar organlari xodimlarida vatanparvarlikni shakllantirish va yuksaltirishda kasbiy me'yorlar, xizmat intizomi, etik talablar, xizmat majburiyatlari va ularning ma'naviy omillar bilan uyg'unligi ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Ichki ishlar tizimidagi normativ-huquqiy hujjatlar, xizmat odobnomasi va kasbiy kompetensiyalarning vatanparvarlik tuyg'usiga ta'siri falsafiy, psixologik va pedagogik nuqtayi nazardan yoritiladi.

Kalit so'zlar: vatanparvarlik, kasbiy me'yorlar, etik kodeks, ichki ishlar organlari, kasbiy intizom, ma'naviyat, xizmat burchi.

Kirish

Bugungi globallashuv jarayonlari shiddat bilan kechayotgan davrda har bir davlatning barqaror taraqqiyoti, xavfsizligi va ijtimoiy-siyosiy barqarorligi ko'p jihatdan huquqni muhofaza qiluvchi organlarning samarali faoliyatiga bog'liqdir. Ayniqsa, ichki ishlar organlari xodimlarining mas'uliyati va kasbiy burchini sidqidildan bajarishi jamiyat tinchligi va osoyishtaligini ta'minlashda beqiyos ahamiyatga ega. Bunday mas'uliyat tarkibida vatanparvarlik va kasbiy me'yorga sodiqlik eng asosiy fazilatlardan biri sifatida namoyon bo'ladi.

Ichki ishlar xodimi faoliyatining mazmunida Vatanga sadoqat, davlat manfaatlarini himoya qilish, qonuniylikni ta'minlash, fuqarolarning huquq va erkinliklarini himoya qilish kabi ulkan mas'uliyatlar mujassam. Ushbu vazifalarning samarali bajarilishi, avvalo, xodimning ma'naviy-ruhiy tayyorgarligi, kasbiy intizomi va xizmat me'yoriga qat'iy amal qilishi bilan chambarchas bog'liqdir. Zero, ichki ishlar tizimidagi kasbiy me'yorlar nafaqat xizmatning tashkiliy-huquqiy tartibini belgilab beradi, balki xodimning axloqiy qiyofasi, ma'naviy qadriyatlari va vatanparvarlik tuyg'usini shakllantirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Vatanparvarlik – shaxsning Vatanga muhabbat, milliy manfaatlar uchun fidoyilik, davlat oldidagi burchini halol bajara olish kabi fazilatlarini ifodalovchi murakkab ma'naviy-axloqiy tushunchadir. Ushbu tuyg'u jamiyat taraqqiyotining tayanch omillaridan biri bo'lib, ayniqsa huquqni muhofaza qilish organlari xodimlari uchun zaruriy sifat hisoblanadi. Chunki ichki ishlar xodimi kundalik faoliyatida ko'plab murakkab vaziyatlarga duch keladi, sharoit qanday bo'lishidan qat'i nazar, o'z burchini ado etishi, Vatan manfaatini shaxsiy manfaatdan ustun

qo'yishi talab etiladi. Bu esa faoliyatning asosiy ma'naviy poydevori sifatida kasbga oid me'yorlar va xizmat odobiga amal qilish bilan bevosita bog'liqdir.

Ichki ishlar organlarida qabul qilingan xizmat intizomi, etik kodeks, xizmat odobi qoidalari, xodimlarning huquq va majburiyatlari, taqiqlar, xizmat majburiyatlarining aniq belgilanishi xodimning xulq-atvorini tartibga soluvchi me'yorlar bo'lib, ular vatanparvarlikning amaliy ifodasidir. Me'yorlarga amal qilgan xodim o'z faoliyatida halollik, fidoyilik, mas'uliyat, qonuniylik, insoniylik kabi sifatlarni namoyon qiladi. Mazkur sifatlarda esa ichki ishlar xodimlarining vatanparvarlik darajasini yuksaltiruvchi asosiy omillardan sanaladi.

Ichki ishlar organlari xodimlari jamiyatda qonuniylik va huquq-tartibotni ta'minlash, fuqarolarning xavfsizligini kafolatlash, davlat barqarorligini mustahkamlashdek mas'uliyatli vazifani bajaradi. Ushbu vazifalarning samaradorligi avvalo xodimlarning ma'naviy-ruhiy tayyorgarligi, kasbiy kompetensiyasi va vatanparvarlik darajasiga bog'liqdir. Zero, Vatanga sadoqat, kasbiy burchni yuqori darajada bajarish va fuqarolarga halol xizmat qilish ichki ishlar xodimi shaxsini belgilovchi asosiy fazilatlardandir [1].

Vatanparvarlik o'z-o'zidan shakllanmaydi. U ijtimoiy muhit, tarbiya, ta'lim, kasbiy faoliyat va ayniqsa, xizmat intizomi va me'yorlari orqali mustahkamlanadi. Ichki ishlar tizimida joriy etilgan kasbiy me'yorlar – xizmat odobi, xizmat intizomi qoidalari, xodimning huquq va majburiyatlari, xizmatga oid buyruqlar – nafaqat tartibni ta'minlaydi, balki xodimlarning Vatanga mehr-muhabbatini mustahkamlaydigan ma'naviy omil sifatida ham xizmat qiladi [2].

Shu nuqtayi nazardan, ichki ishlar organlari xodimlarida vatanparvarlikni yuksaltirishda kasbga doir me'yorlarning o'rni va ta'sirini o'rganish muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Vatanparvarlik va kasbiy me'yorlarning o'zaro bog'liqligi

Vatanparvarlik – shaxsning davlat manfaatlarini ustuvor qo'yishi, jamiyat xavfsizligi uchun mas'uliyat sezishi va xizmat burchini halol bajarishga tayyorligidan iborat. Bu fazilat o'z mohiyatiga ko'ra kasbiy me'yorlar bilan uzviy bog'liqdir. Chunki ichki ishlar xodimlarining kasbiy me'yorlari xulq-atvorning qanday bo'lishi kerakligini aniq belgilaydi: halollik, fidoyilik, qonuniylik, intizomlilik, odamiylik kabi tamoyillar vatanparvarlikning amaliy ifodasidir [3].

Psixologiyaga ko'ra, kasbiy me'yorlarga qat'iy amal qiluvchi shaxsda "ichki mas'uliyat" va "fuqarolik pozitsiyasi" kuchli shakllanadi, bu esa vatanparvarlikning asosiy psixologik komponentlaridir [4].

Pedagogik jihatdan esa, kasbiy me'yorlar xodimning kundalik faoliyatini tarbiyaviy nazorat ostida ushlab, ularni ma'naviy-axloqiy yuksalishga yo'naltiradi. Bu jarayon vatanparvarlikni takomillashtiradi [5].

Ichki ishlar tizimidagi kasbiy me'yorlarning turlari

Ichki ishlar tizimida vatanparvarlikni shakllantirishga xizmat qiluvchi asosiy me'yorlar quyidagilar:

1. Xizmat odobi qoidalari

Xodimning fuqarolar bilan muloqoti, xizmatdagi xatti-harakati, jamiyat oldidagi mas'uliyati aynan xizmat odobi orqali nazorat qilinadi. Xizmat odobi xodimdan madaniyat, sabr, halollik, mehr-oqibat, adolatga sodiqlikni talab qiladi. Bu sifatlar Vatan manfaatiga xizmat qilishning bir ko'rinishidir [6].

2. Xizmat intizomi

Xizmat intizomi ichki ishlar organlarining bardavom ishlashida eng muhim omillardan biridir. Intizom – bu vatanparvarlikning amaliy ko'rinishi. Intizomga qat'iy amal qilgan xodim davlat xizmatini eng ustuvor vazifa sifatida biladi [7].

3. Kasbiy majburiyatlar va mas'uliyat

Ichki ishlar xodimining majburiyatlari O'zbekiston Respublikasi "Ichki ishlar organlari to'g'risida"gi Qonunda aniq belgilangan. Ular orasida jamoat xavfsizligini ta'minlash, fuqarolarning huquqlarini himoya qilish, jinoyatchilikka qarshi kurashish kabi vazifalar bor. Bunday vazifalarning har biri vatanparvarlikni talab qiladi [8].

4. Ichki ishlar organlari xodimlarining kasbiy madaniyat va xizmat intizomi talablari

Ichki ishlar xodimining etik kodeksi odob, halollik, manfaatlar to'qnashuviga yo'l qo'ymaslik, xolislik kabi tamoyillarni belgilaydi. Bu tamoyillar vatanparvarlikning axloqiy poydevoridir [9].

Kasbiy me'yorlar vatanparvarlikni yuksaltiruvchi omil sifatida

Kasbiy me'yorlar xodimda quyidagi vatanparvarlik komponentlarini shakllantiradi:

1. Ma'naviy mas'uliyat

Xodim Vatanga foydali xizmat qilayotganini anglab, o'z faoliyatiga jiddiy yondashadi.

2. Fidoyilik

Kasbiy me'yorlar xodimni og'ir va murakkab vaziyatlarda ham burchga sodiq bo'lishga undaydi.

3. Halollik va adolatga sodiqlik

Huquqni muhofaza qilish organi xodimida halollik – vatanparvarlikning eng muhim ko'rinishlaridan biridir [10].

4. Jamoat ishonchi

Me'yorlarga amal qiluvchi xodimga jamiyatning ishonchi ortadi. Jamiyat ishonchi – vatanparvarlikning ijtimoiy ko'rinishidir.

Xulosa

Ichki ishlar xodimlarida vatanparvarlikni yuksaltirishda kasbga doir me'yorlar, xizmat intizomi, etik talablar va kasbiy vazifalarning o'rni beqiyosdir. Kasbiy me'yorlar nafaqat tartibni ta'minlaydi, balki xodimlarning ma'naviy-ruhiy tayyorgarligini mustahkamlaydi, ularda Vatanga sadoqat, halollik, fidoyilik, mas'uliyat kabi fazilatlarni shakllantiradi. Shu bois, ichki

ishlar xodimlarining vatanparvarligi bevosita xizmat me'yorlariga amal qilinishi bilan bog'liq holda shakllanadi va rivojlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. *Ichki ishlar tizimini rivojlantirishga oid farmonlar to'plami*. – Toshkent, 2022.
2. O'zbekiston Respublikasi "Ichki ishlar organlari to'g'risida"gi Qonuni, 2017.
3. Odilov A. *Ichki ishlar organlari faoliyatida ma'naviy tayyorgarlik*. – Toshkent: IIV Akademiyasi, 2020.
4. Tajfel H., Turner J. *Social Identity Theory*. Psychology Press, 2004.
5. G'ofurov U. *Vatanparvarlikning ijtimoiy-psixologik asoslari*. – Toshkent, 2019.
6. O'zbekiston Respublikasi IIV. *Xizmat odobi qoidalari*. Toshkent, 2021.
7. IIV Akademiyasi. *Xizmat intizomi bo'yicha o'quv dasturi*. Toshkent, 2023.
8. O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi. *Huquqni muhofaza qilish organlari etik me'yorlari*. Toshkent, 2020.
9. Yuldashev R. *Huquqni muhofaza qilish organlari psixologiyasi*. Toshkent, 2018.
10. Karimov T. *Adolat va ma'naviy mas'uliyat tamoyillari*. Samarqand, 2021.